

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Gdańsku

Antoni Abraham

karty pracy

Barbara Męczykowska

Gdańsk 2023

Antoni Abraham
Karty pracy

dr Barbara Męczykowska

Komiks
Krzysztof Wyrzykowski

Recenzja dydaktyczna
Tadeusz Lech

Redakcja i korekta
Roksana Blech

Tłumaczenie na język kaszubski
Ewelina Stefańska

Redakcja i korekta w języku kaszubskim
Bożena Ugowska

Projekt graficzny, skład i łamanie
Piotr Wiejak

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Gdańsk 2023

Antón Ôbram
Kôrtë robòtë

dr Barbara Măczëkòwskô

Kòmiks
Krësztof Wërzëkòwsczi

Recenzjô didakticznô
Tadeùsz Lech

Redakcjô i kòrekta w pòlsczim jãzëkù
Roksana Blech

Dolmaczënk na kaszëbsczi jãzëk
Ewelina Stefańskô

Redakcjô i kòrekta w kaszëbsczim jãzëkù
Bòżena Ùgòwskô

Graficzny projekt, skłòd i łòmanie
Pioter Wiejòk

© Copyright by Institut Nôrodny Pamiãcë
Kòmisjô Scyganiô Zbrodniów procëm Pòlsczémù Nôrodowi
Gduńsk 2023

Antoni Abraham (1869–1923)

Urodził się we wsi Zdrada w rodzinie chłopskiej. Skończył jednoklasową szkołę wiejską. Po śmierci ojca opuścił rodzinne strony, aby znaleźć zatrudnienie. Podejmował się różnych zajęć. Pracował jako pomocnik rybacki w Pucku i u leśniczego Wichty w Bolszewie. W tym czasie poślubił Matyldę Paszkównę, z którą miał czwórkę dzieci.

Po przeprowadzce do Sopotu był zatrudniony w przedsiębiorstwie spedycyjnym. Za oszczędzone pieniądze nabył parcele i wybudował dom, następnie zakupił żwirownię i założył firmę furmańską. Niestety, po podpisaniu weksli Niemcowi o nazwisku Bahr stracił majątek.

W czasie Wielkiej Wojny Abraham, tak jak jego synowie i zięć, został wcielony do pruskiego wojska. Służył jako artylerzysta na froncie we Francji. W czasie walk ranny, po pobycie w szpitalu wrócił na Kaszuby. W 1918 r. został członkiem Podkomisariatu Naczelnej Rady Ludowej w Gdańsku i założył Radę Ludową w Oliwie. Jako członek delegacji kaszubskiej udał się na konferencję pokojową do Paryża. Podróż była bardzo ryzykowna i – zgodnie z jedną z wersji – aby przedostać się przez granicę i dotrzeć do Warszawy, musiał wmieścić się w grupę robotników rolnych, którzy szli do pracy. Inna wersja podaje, że Abraham dotarł do okopów powstańców wielkopolskich, którzy pomogli mu dostać się do Poznania. Spotkał się między innymi z Ignacym Paderewskim.

Po powrocie na Pomorze rozpoczął współpracę z międzynarodową komisją wyznaczającą granicę polsko-niemiecką. Uczestniczył w zaślubinach Polski z morzem, 10 lutego 1920 r. w Pucku. W tym samym roku przeniósł się z Oliwy do Gdyni, gdzie pracował w wędzarni ryb. Mieszkał na ul. Starowiejskiej 30, w domu bogatych kaszubskich gospodarzy, Skwierczów. Cały czas był aktywny społecznie. Wziął udział w wycieczce kaszubskiej po Polsce. Spotkał się z prezydentem II RP Stanisławem Wojciechowskim.

Zmarł w 1923 r. na raka żołądka. Jego pogrzeb był wielką manifestacją narodową. Został pochowany, zgodnie z jego wolą, na cmentarzu na gdyńskim Oksywiu.

ANTONI ABRAHAM OD NAJMŁODSZYCH LAT PODEJMOWAŁ SIĘ RÓŻNYCH ZAJĘĆ ZAROBKOWYCH. JAKO PRZEDSTAWICIEL FIRMY SINGERA I NEIDLINGERA Z GDAŃSKA DOBRZE POZNAŁ KASZUBY I ZAMIESZKującą JE LUDNOŚĆ.

ROZNOŚCZĘ „GAZETĘ GDAŃSKĄ”.

ABRAHAM, CO TAM MASZ OPRÓCZ MASZYN DO SZYCIA?

A PO CO?

ELEMENTARZ, KSIĄŻKA, GAZETA - TO KAŻDEGO DOMU POLSKIEGO ZAŁĘTA.

PRZED WYBUCHEM I WOJNY ŚWIATOWEJ ANTONI ABRAHAM BYŁ KILKAKROTNIENIE ARESZTOWANY ZA GŁOSZENIE SWOICH POCZĄTKÓW NA WIECACH.

NAM NIE PŁAKAĆ I ROZPACZAĆ, ALE BRONIĆ MEJNIE PRAW SWYCH POTRZEBA.

W 1919 R. ZOSTAŁ DELEGATEM KASZUBSKIM DO PARYŻA. WRAZ Z TOMASZEM ROGALĄ PRZEDOSTAŁ SIĘ DO WARSZAWY WBRĘW ZABIEGOM NIEMCÓW.

ŻEBY PRZEDOSTAĆ SIĘ DO WARSZAWY, MUSIMY SIĘ PRZEBRAC.

ALE DLACZEGO?

ŻEBY NIKT NAS NIE ROZPOZNAŁ.

W PARYŻU ANTONI ABRAHAM PRZEDSTAWIŁ SPRAWĘ KASZUBÓW M.IN. IGNACEMU PADEREWSKIEMU.

NIE MA KASZUB BEZ POLONII, A BEZ KASZUB POLSKI.

W MARCU 1923 R. ANTONI ABRAHAM SPOTKAŁ SIĘ BELWEDERZE Z PREZYDENTEM RZECZYPOSPOLITEJ STANISŁAWEM WOJCIECHOWSKIM.

JAK MIŃSZA PODRÓŻ, PANIE ABRAHAMIE?

DZIEKUJE, BARDZO DOBRZE.

POGRZEB ANTONIEGO ABRAHAMA BYŁ WIELKĄ MANIFESTACJĄ PATRIOTYCZNĄ.

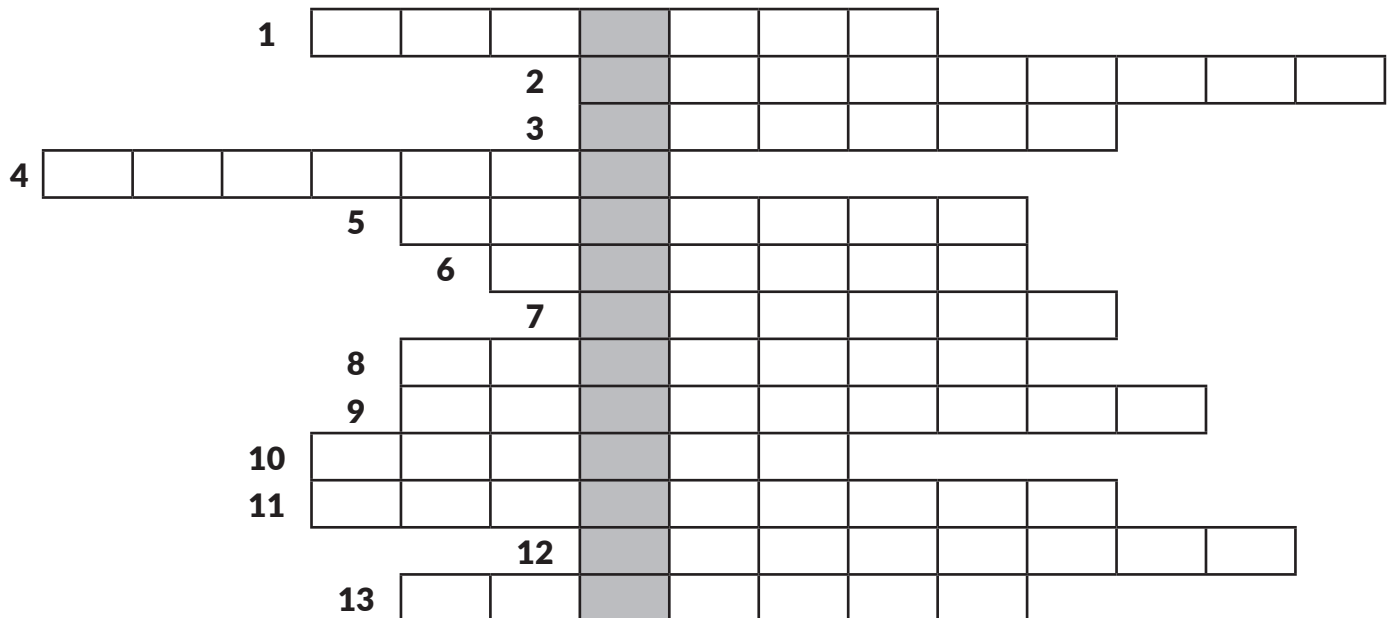

Antoni Abraham – zadania

1. Na podstawie audycji radiowej oraz biogramu rozstrzygnij, czy podane zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Antoni Abraham urodził się w Gdyni.	
Pisał artykuły do „Gazety Gdańskiej”.	
W czasie I wojny światowej służył w armii pruskiej.	
W czasie pobytu we Francji spotkał się z prezydentem USA.	
Przez ostatnie lata swojego życia mieszkał w Gdyni.	

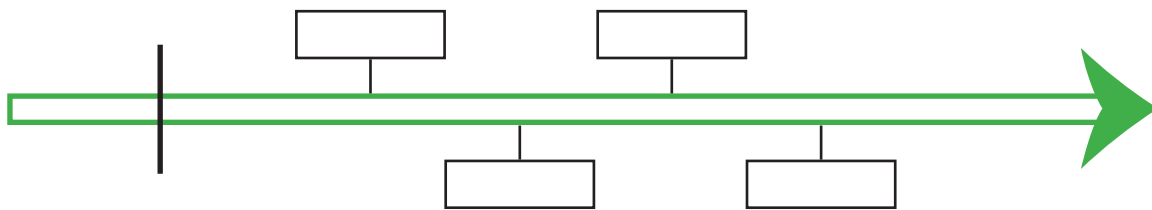
2. Rozwiąż krzyżówkę i wyjaśnij hasło (możesz korzystać z Internetu).

- Jakiej firmy maszyny do szycia sprzedawał Antoni Abraham?
- Do którego rodzaju broni przydzielony był Antoni Abraham w czasie Wielkiej Wojny?
- Miejsce urodzenia Antoniego Abrahama.
- Miejsce pochówku Antoniego Abrahama.
- Imię żony Antoniego Abrahama.
- Podróż w języku kaszubskim.
- Gdzie znajduje się najstłynniejszy pomnik Antoniego Abrahama?
- Wraz z Antonim Miotkiem założył w Pucku Towarzystwo Ludowe ...
- Imię prezydenta RP, z którym spotkał się Antoni Abraham w 1923 r.
- W jakim mieście został osadzony Antoni Abraham po aresztowaniu w Redzie?
- Do jakiego zaboru należało Pomorze Gdańskie?
- Antoni Abraham określany był jako „król ...”
- Kraj, do którego podróżowali Antoni Abraham i Tomasz Rogala w 1919 r.

HASŁO: .....

3. Na osi czasu zaznacz daty związane z życiem Antoniego Abrahama, a następnie połącz daty i wydarzenia (1914, 1923, 1869, 1920).

Zaślubiny Polski z morzem	1920
Rok śmierci Antoniego Abrahama	1869
Wybuch I wojny światowej	1923
Rok urodzin Antoniego Abrahama	1914

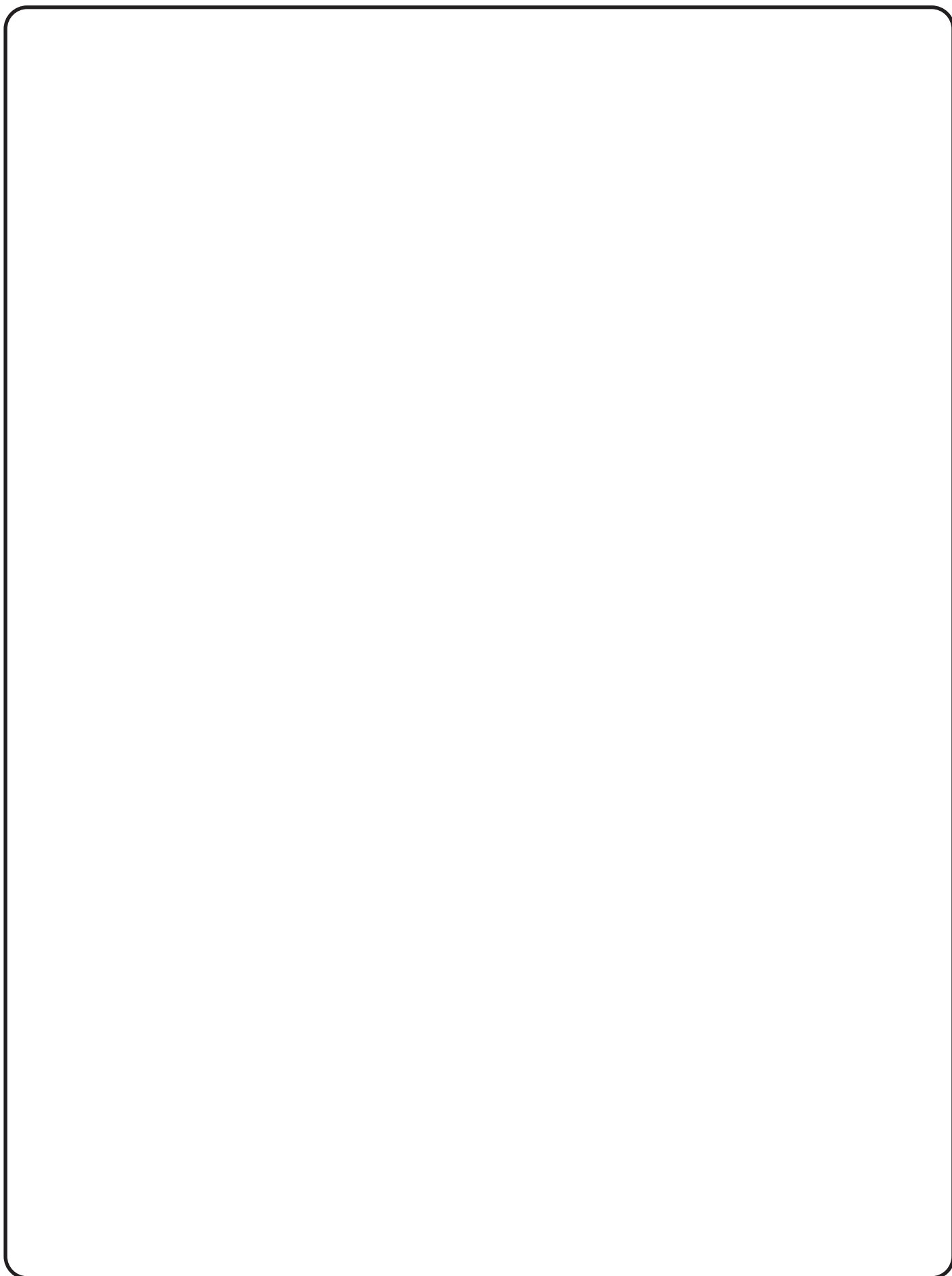
4. Oblicz, ile lat minęło od:

- narodzin Antoniego Abrahama (1869)
- wyjazdu Antoniego Abrahama do Francji (1919)

5. Przyporządkuj miejsca związane z życiem Antoniego Abrahama do cyfr zaznaczonych na mapie (Puck, Sopot, Oliwa – dzisiaj dzielnica Gdańska, Żarnowiec, Gdynia).

6. W latach trzydziestych XX w. planowano postawić w Gdyni pomnik Antoniego Abrahama. Niestety planu tego nigdy nie zrealizowano. W poniższej ramce narysuj własny projekt pomnika. Musi on przedstawiać postać Antoniego Abrahama i uwzględniać związane z nim przedmioty (czapka, gazeta, tabakierka).

7. Przeczytaj poniższy fragment życiorysu Antoniego Abrahama pochodzący z Archiwum Państwowego w Gdańsku i odpowiedz na pytania.

„Dwadzieścia lat mieszkałem w Sopotach* i Oliwie, a od roku 1920 mieszkałem w Gdyni. [W latach] 1916–1918 byłem na wojnie pruskiej. W czasach mego pobytu w Sopotach i Oliwie byłem 3 razy wydalony z pracy za mego polskiego ducha. Miałem w Sopotach własne dwie kamienice i furmaństwo w cztery konie**, które przez bojkot niemiecki straciłem. Od dwadzieścia lat mego życia ofiarowałem się politycznym sprawom. Od roku 1908, jak przeszła sprawa wywłaszczenia Polaków w Sejmie pruskim, od tedy postąpiłem gorąco i lud broniłem od zarazy krzyżackiej [...] mnie pruskie żandarmy 36 procesów politycznych wytoczyli, tak że w Żarnowcu w powiecie puckim na wiecu 4 żandarmów i wójt sołtys w kajdany mnie wzięli przed oczyma około 300 słuchaczy, że nie chciałem po niemiecku przemawiać na wiecu”.

* Sopot

** Antoni Abraham posiadał przedsiębiorstwo furmańskie i cztery konie

I. Ile procesów pruska żandarmeria wytoczyła Antoniemu Abrahamowi?

.....

II. Co było powodem zatrzymania Antoniego Abrahama w Żarnowcu?

.....

Antón Ôbram (1869-1923)

Ûrodzył sã w gbùrszczi rodzëznie we wsë Zdrada. Skùnczył jednoklasowã wiejskã szkòłã. Pò smiercë òjca òpùscył rodné stronë, bë nalezc robòtã. Robił w rozmajitëch placach – w Pùckù jakno rëbacczi pòmòcnik, a w Bólszewie ù lesnégò Wichtë. W tim czasie òzenił sã z Paszkòwã Matildã, z chtërna miòł piãtkã dzecy.

Pò przecygnienim do Sopòtu robił w transpòrtowim zakładze. Za ùszpórowóné dëtcki kùpił parcelã i wëbudowòł dodóm, pózni kùpił zwirowniã i załòził swòjã fùrmańskã firmã. Lëchò dlò niégò skùnczeło sã pòdpisanie weksla Niemcowi ò nôzwëskù Bahr – stracył całi majątk.

Òb czas Wiòldzi Wòjnë Ôbram, tak jak jegò sënowie a zãc, òstòł wcelony do prëszczégò wòjska. Słùził jakno artilerzysta na fronce we Francje. Pòdczas jedny z biòtków òstòł ranny. Pò przelëczeni w bòlëcë wrócył na Kaszëbë. W 1918 rokù òstòł nôleźnikã Pòdkòmisariatu Przędny Lëdowi Radzëznë we Gduńskù, a sóm ùtwòrzył Lëdowã Radzëznã w Ôliwie. Jakno kaszëbszczi delegat ùdòł do Pariża, gdzie we Wersalu òdbiwa sã na pòkòjowò kònferecncjò. Ta réza bëła baro ryzykòwnô i – zgòdno z jednã z wesjów – żebë przedostac sã przez grańcã i dotrzec do Warszawë, mùszòł wmieszac sã w grëpã gbùrszczich parobków, co szlë do robòtë. Jinszò wersjò pòdòwò, że Ôbram docarł do òkòpów wiòlgòpòlszczich pòwstańców, a ti pòmòglë mù przedostac sã do Pòznaniò. Spòtkòł sã midzë jinszima z Jignacym Paderewsczim.

Czej wrócył nazòd na Pòmòrzé, zaczął wespółrobòtã z midzënòrodnã kòmisjã, chtërna mia wëtëczëc pòlskò-niemieckã grańcã. 10 gromicznika 1920 rokù w Pùckù bròł ùdzél w zdënkù Pòlszczi z mòrzã. W tim téz rokù przeniòł sã z Ôliwë do Gdinie, dze robił w wãdzarnie rëbów. Mieszkòł przë sz. Stòrowieszczi 30, w dodomù Skwierczów – majątnëch kaszëbszczich gbùrów. Całi czas bëł aktywny spòlëznowò. Wzãł ùdzél w kaszëbszczi rézë pò Pòlsce. Miòł téz zëndzenië z prezydentã II RP, Stanisławã Wòjcechòwsczim.

Ûmarł na reka żòłãdka w 1923 rokù. Jegò pògrzëb bëł wiòlgã nôrodnã manifestacjã. Òstòł pòchòwóny, zgòdno z jegò wòlã, na smãtòrze na gdińsczim Ôksëwim.

ANTÓN ÔBRAM ÔD NÔMEODSZICH LAT WARKÔWÔ ROBIŁ W ROZMAJITÛCH MÔLACH. JAKNO PRZEDSTÔWCA FIRMÛ SINGERA I NEDLINGERA ZE GDÛNSKA BÛLNO PÔZNOÛ KASZÛBÛ I ZAMIESZKAJÄCÛ NA NICH LÛDZTWO.

ROZNÔSZÔM „GAZÛTÄ „GDÛNSKA”.

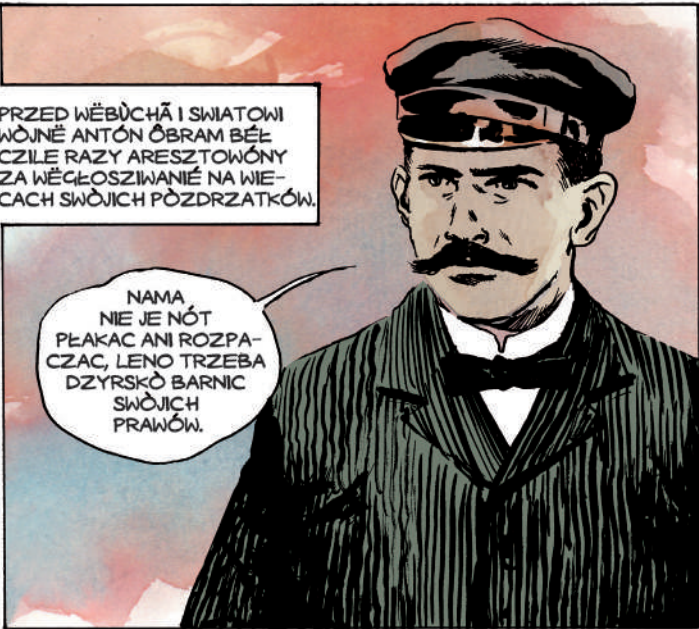
ÔBRAM, CO TAM MÔSZ ÔKROM MASZINÛ DO SZÛCÔ?

A ZA CIM?

ELEMENTÔRZ, KNÛGA, GAZÛTA - TO KÔZDÛCÔ DODOMÛ ZALÛTA.

PRZED WÛBÛCHÄ I SWIATOWI WOJNÛ ANTÓN ÔBRAM BÛL CZILÛ RAZY ARESZTOWÔNY ZA WÛÛGLOSZIWANIÛ NA WIECACH SWÔJICH PÔZDRZATKÔW.

NAMA, NIE JE NÔT PEAK ANI ROZPÄCZAC, LENO TRZÛBA DZYRSKÔ BARNIC SWÔJICH PRAWÔW.

W 1919 ROKÛ ÔSTÔL KASZÛBSCZIM DELEGATÄ DO PARIZÄ. RAZÄ Z TOMÔSZÄ ROGAŁÄ, PRZEDOSTÔL SÄ DO WARSZAWÛ NIMO PRZESKÔDÔW ZE STRONÛ NIEMCÔW.

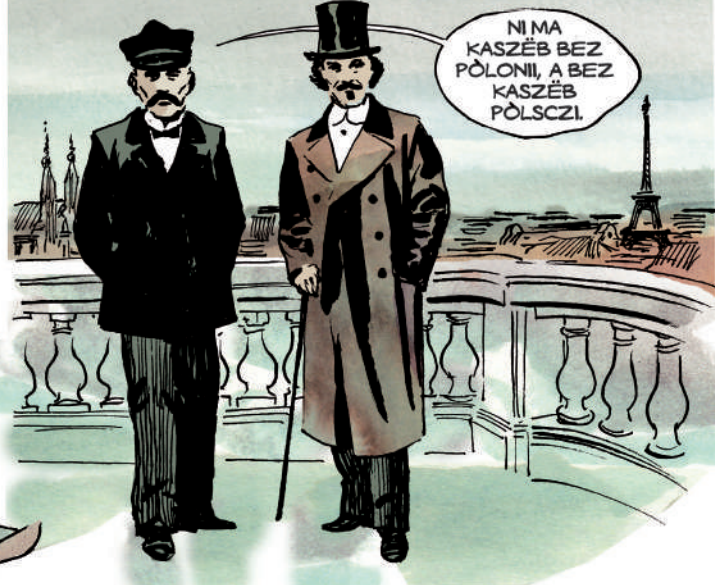

ZÛBÛ PRZEDOSTAC SÄ DO WARSZAWÛ, MÛSZIMÛ SÄ PRZEZÛBLÛC.

ALE DLÔCZE?

ZÛBÛ NICHT NAJU NIE ROZPÔZNOÛL.

W PARIZÛ ANTÓN ÔBRAM PRZEDSTÄWILÛ SPRAWÄ KASZÛBOW M. JIN. JIGNACÛMÛ PADEREWSCZÛMÛ.

NI MA KASZÛB BEZ PÔLONII, A BEZ KASZÛB PÔLSCZI.

W STRÛMIANNIKÛ 1923 ROKÛ ANTÓN ÔBRAM SPÔTKÔL SÄ W BELWEDERZE Z PREZYDÛTÄ RZÛCZÛPÔSPÔLITI, STANISLÄWÄ WÔJCECHÔWSCZIM.

JAK MINÄLA RÛZA, WASTO ÔBRAMIE?

DZÄKÛJÄ, BARO DOBRZE.

PÔGRZÛB ANTÓNÄ ÔBRAMA BÛL WIÔLÇÄ PATRIOTICZNÄ MANIFESTACJÄ.

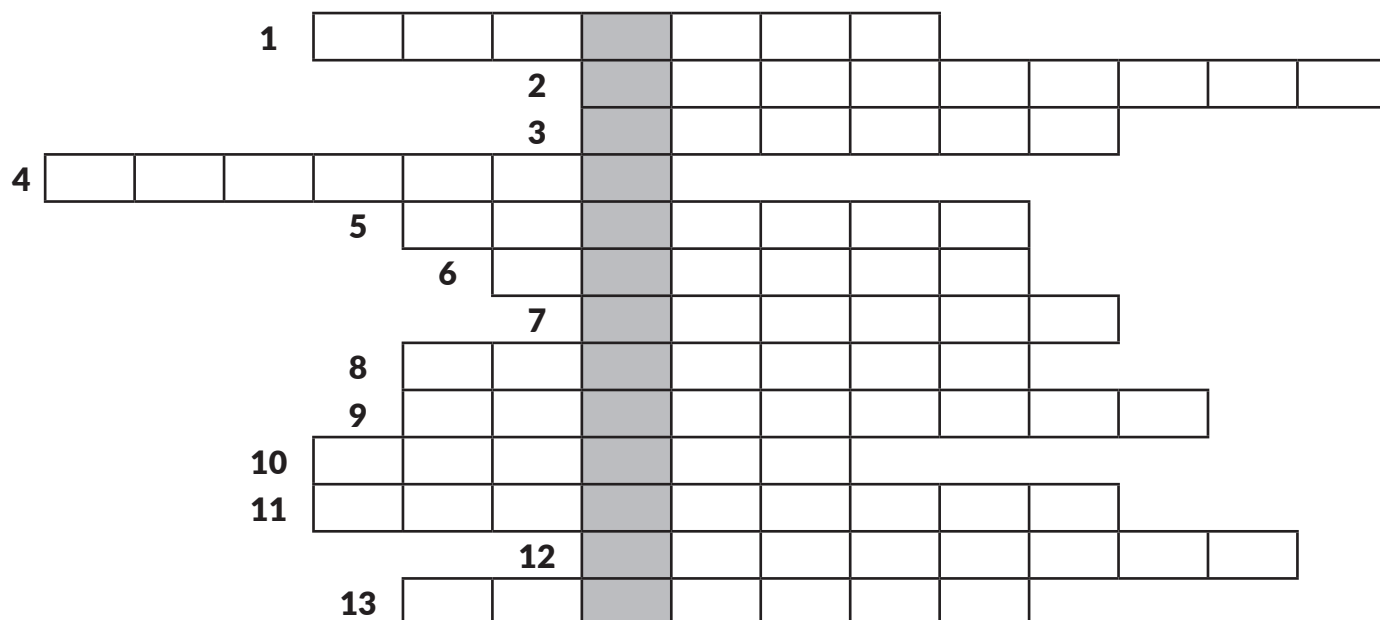

Antón Ôbram – cwiczënczi

1. Na spòdlim biogramù i kòmiksu pòdôj, czë te zdania są prôwdzëwé (P) czë falszëwé (F).

Antón Ôbram ùrodzył sã w Gdinie.	
Kòlpòrtowòł „Gazëtã Gduńską”.	
Òb czas I swiatowi wòjnë słuzył w prësczi armie.	
Pòdczas bëtnoscë we Francje spòtkòł sã z prezydentã ÙSA.	
Przez òstatné lata swòjégò żëcò mieszkòł w Gdinie.	

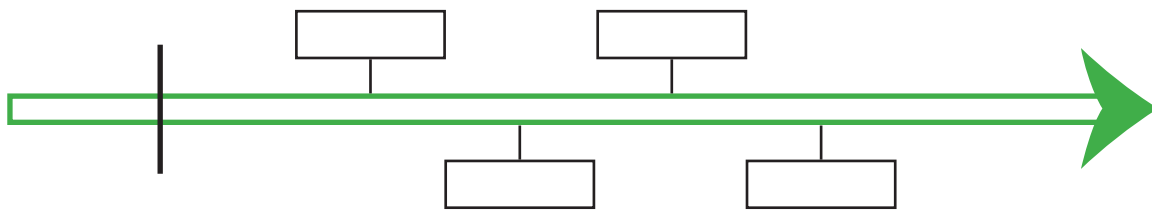
2. Rozwiążë krzizówkã i wëpiszë hasło (mòżesz kòrzëstac z Internetu).

1. Jak sã nazëwa firma produkùjącò maszinë do szëcò przedôwóné przez Antóna Ôbrama?
2. Do jaczégò ôrtu wòjska bëł przëdzielony Antón Ôbram òb czas Wiòldzi Wòjnë?
3. Wies, w jaczi ùrodzył sã Antón Ôbram.
4. Mòł pòchówkù Antóna Ôbrama.
5. Miono białczì Antóna Ôbrama.
6. Kaszëbsczë słowò òznôczającé pò pòlskù „podròż”.
7. Dze je nôbarzi znóny pòmnik Antóna Ôbrama?
8. Jak sã nazëwało Lëdowé Towarzëstwò, jaczé twòrzëlë m.jin. Antón Ôbram i Antón Miotk?
9. Niemiecczë miono grańcny strażë ùtwòrzony pòmiedzë 1918 a 1919 rokã.
10. W jaczim gardze òstòł wsadzony do prizë Antón Ôbram pò aresztowanim w Rëdze?
11. Jaczi zòbór zajimòł Pòmòrzë Gduńszcë?
12. Antón Ôbram bëł nazëwóny „królã...”.
13. Kraj, do jaczégò wanożëlë Antón Ôbram i Tomòsz Rogala w 1919 rokù.

HASŁO: .....

3. Zaznaczë na òsë datë sparłãczonë z życym Antóna Ôbrama, a pò tim pòłãczë datë z wëdarzenia (1914, 1923, 1869, 1920).

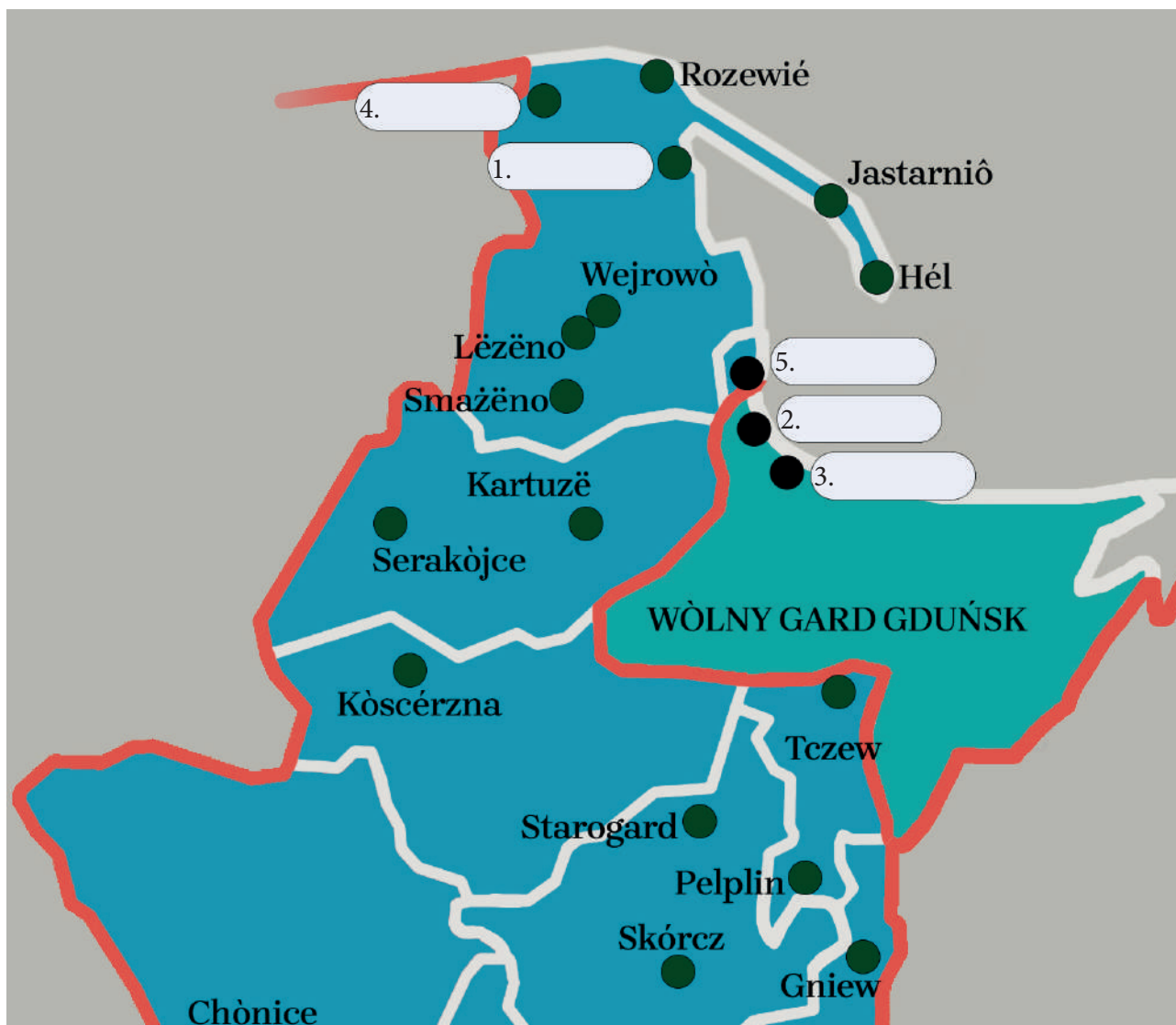

Zdënk Pòlszczi z mòrzã	1920
Rok smiercë Antóna Ôbrama	1869
Pòczãtk I swiatowi wòjnë	1923
Rok ùrodzeniô Antóna Ôbrama	1914

4. Pòliczë, wiele lat minãło òd:

- ùrodzeniô Antóna Ôbrama (1869)
- wëjazdu Antóna Ôbrama do Francje (1919)

5. Przëpiszë placë sparłãczonë z życym Antóna Ôbrama do lëczbów zaznaczonëch na kòrcë (Pùck, Sopòt, Òliwa – dzysò dzél Gduńska, Żarnówc, Gdiniô).

6. W latach trzédzestèch XX stalata bëłë planë pòstawieniô sztaturë Antóna Ôbrama w Gdinie. Przed II swiatowã wòjnã to sã nie ùdało, a òdsłonienié pòmnika nastąpiło dopiero w 2001 roku. W ramce niżi nacéchùj gwòsny projekt sztaturë. Mùsi òn pòkazac pòstac Antóna Ôbrama i rzeczë z nim sparłãczoné (czôpka, gazéta, tobaczéra).

7. Przeczëtòj dzélëk z žëcopisu Antóna Ôbrama z Archiwùm Państwòwégò we Gduńskù i òdpòwiédz na pitania.

„Dwadzesce lat jem mieszkòł w Sopòce i Ôliwie, a òd rokù 1920 mieszkòł jem w Gdinie. [W latach] 1916-1918 jem béł na prësczi wòjnie. Òb czas mòji bëtnoscë w Sopòtach i Ôliwie béł jem trzë razë wërzucóny z robòtë za mégò pòlsczégò dëcha. Miòł jem w Sopòtach gwòsné dwie kamienice i fùrmaństwò we sztërë kònie, chtërno przez miemiecczi bòjkòt jem stracył. Przez slédné dwadzesce lat mégò žëcò òfiarowòł jem sã pòliticznym sprawóm. Òd rokù 1908, jak w prësczim Sejmie wësza sprawa wëwłaszczeniô Pòlòchów, òd tegò czasu pòstapòwòł jem zuchterno, a lud jem barnił òd Krzëżacczi zarazë [...] i tej mie prësczi szandarzë 36 pòliticznëch procesów wëtoczëlë, tak że w Żarnówcu w pùcczim krëzu na wiecu 4 szandarów, a wójt i szòftës w kajdanë mie zwiazelë przed òczama kòl 300 slëchińców, że jem nie chcòł pò niemieckù gadac na wiecu”.

I. Wiele procesów prëskò žandarmeriô wëtoczëła Antónowi Ôbramòwi?

.....

II. Jakò bëła przëczëna zatrzimanìô Antóna Ôbrama w Żarnówcu?

.....

